

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՕՏԱՐԱԶԳԻ ՀԱՅԵՐԷՆԱԳԵՏՆԵՐ

ԺԱ - ԺԳ ԴԱՐ

ԺԱ-ԺԳ դարերուն շարք մը գիրքեր, ճանար, եւ վկայարանութիւններ թարգմանուած են հայերէնի: Այդ թարգմանութիւնները կը պարտինք ընդհանրապէս զոչ մը պարծիշներու աշխատակցութեան, որոնցմէ մին օտարազգի, ասորի կամ յոյն, հայերէնագէտ մըն է, որ կը կատարէ առաջին վերածումը, իսկ երկրորդը հայ մըն է, որ կատարուած շղթայի թարգմանութեան նի կանոններուն համաձայն:

Այդ կարգի օտար հայերէնագէտներէն շատերուն անունները հասած են մեղի: Այստեղ կը ներկայացնենք անոնց կարեւորներէն տասնեակ մը, հանդերձ իրենց աշխատութիւններով, դասաւորուած ըստ ժամանակադրութեան:

Ա. — Կիրակոս յոյն հոնտոր. — 1076ին թարգմանած է Յովհ. Ոսկերբեանի Գործք Առաքելոցի Մեկնութիւնը, Գրիգոր Վկայասէրի յանձնարարութեամբ եւ «առատաձեռն արդասեօք»: Թարգմանութեան յղումը կատարած է Կիրակոս Վարդապետ, հոգեւոր որդի Գր. Վկայասէրի, «եւ աշակերտ մեծ գիտնականին Գէորգայ», իր փոխանորդին — Յուցակ Չեռազրաց Երուսաղէմի, Բ. Հատոր, 1953, էջ 135:

Բ. — Թէոփիստէ յոյն հոնտոր. —
 1. — 1101 թուին թարգմանած է Ս. Յովհան Ոսկերբեանի Վարջը, որուն հայերէն շարադրութիւնը կանոնաւորած է Գրիգոր Վկայասէրի ձեռնասուն աշակերտ Մատթէ-

ոս Քահանան, յանձնարարութեամբ իր ուսուցչին. — Յովսէփեան, Յիշատակարանք Չեռազրաց, Անթիլիսոս, էջ 285:

2. — Թարգմանած է Յովհ. Ոսկերբեանի աշակերտին՝ Թէոփիլոսի, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի վրայ գրած Ներբողանք, Գր. Վկայասէրի յանձնարարութեամբ. — Չեռ. Ս. Յ. Թ. 89, էջ 1-165:

3. — «Տաղուձ Ծախիւք եւ առատատուր արդասեալք» թարգմանած է Յ. Ոսկերբեանի գրած Յովհաննու Աւետարանին Մեկնութիւնը, Գրիգոր Վկայասէրի եւ անոր աշակերտին՝ Կիրակոս Վարդապետի յանձնարարութեամբ, շ. 1105-1110 թուականներուն: Թէոփիստէն այստեղ ներկայացուած է որպէս «քարտուղար եւ պատոյ նաւար իշխանին Առան կոչեցելոյ». — Յիշատ. Չեռազրաց, էջ 316-318:

Գ. — Գրիգոր (Ատրի?) Քախանայ. — 1137ին թարգմանած է Ս. Պարսամայ Վարջը, որուն շարադրութիւնը սրբագրած է Ներսէս Կյոյսեցի. — Չեռ. Ս. Յ. Թ. 3152, էջ 255:

Դ. — Արքաւիամ (Յոյն?) Ղրամատիկոս. — 1141ին թարգմանած է Յովհան Ոսկերբեանի Ներբողը Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի վրայ: Հայերէն շարադրութիւնը կանոնաւորած է Ներսէս Կյոյսեցի՝ իր եղբորը Գրիգոր կաթողիկոսի հրամանով. — Սոփեբք Դ. 1853, էջ 5-87:

Ե. — Կոստանդ յոյն Քախանայ. — 1157ին

Թարգմանած է Տարազոսի և Գրորոսի Վարքը, զոր ներսէս Կլայեցի յղկած է համաձայն հայ լեզուի կանոններուն.— Յիշտ. Ձեռագրաց, էջ 368:

Ձ.— Միխայէլ ասորի Գահանայ.— 1158-ին Թարգմանած է Ս. Սարգիս Զօրագարի վկայարանութիւնը, զոր յղկած եւ կանոնաորած է ներսէս Եպս. Կլայեցի.— Սոփիք ժՁ. 1854, էջ 5-53:

Է.— Իսահակ ասորի Գահանայ.— Գրիգորիս կաթողիկոսի հրամանաւ Թարգմանած է Յակոբ Սրճեցիի ձառը, շատացեալ յաւուր մէծի իւշկոյթեանն Տեառն մերոյ Յիսուսի Գրիստոսի եւ յաւազակն որ հրաւիրեցաւ ի զրախանն: Հայերէն շարագրութիւնը ճշգրտած է ներսէս Եպիսկոպոս Յ. Թօփճեան, Յուլիան Զեռագրաց Արմաշի, 1962, էջ 75-6:

Ը.— Թէոփրոս ասորի Գահանայ.— 1173ին Թարգմանած է Ասորական Դատատանագիրքը, զոր Գրիգոր Տղայի հրամանով յղկած է ներսէս Լամբրոնացի.— Շրբատ. Արսէն Վրդ. Ղլտճեանց, էջմիածին, 1917:

Թ.— Կոստանդին յոյն Մետրապօլիտ Յերապոլի.—

1.— 1179ին Հոսովկայի մէջ Թարգմանած է Յովհաննու Յայնութեան Մեկնութիւնը, զորք Անդրէաս Եպիսկոպոսին Կե-

սարիոյ, և ներսէս Լամբրոնացի զրի առած է եւ ապա սրբագրած քերզողական արուեստով.— Յիշտ. Ձեռ. Թ. 217:

2.— Նոյն տարին Թարգմանած է Կանե, նոյնպէս յունարէնէ, Ս. Բենեարկոսոսի Վարքը, զոր ուղղած է ներսէս Լամբրոնացի.— Յիշտ. Ձեռ. Թ. 218:

Ժ.— Իշոյս (= Յեսու) ասորի Գահանայ եւ բժիշկ.—

1.— 1246ին օգնած է Արեւելցի Վարզան Վարդապետին, երբ ան Կոստանդին Բարձրբոյցի կաթողիկոսի հրամանով կը Թարգմանէ Միխայէլ Ասորիի ժամանակագրութիւնը:

2.— Օգնած է Արեւելցի Վարզան Վարդապետին, Միխայէլ Ասորիի Յաղագս Գահանայութեան երկը Թարգմանելու առեն:

ՃԱ.— Շմոն ասորի Գահանայ.—

1.— 1246ին Վարզան Վրդ. Արեւելցիի հրամանով Թարգմանած է Յակոբ Սրճեցիի ներբողեանը «Ի Ս. Առաքեալն Թադէոս եւ ի յԱրգար արքա Հայոց և Ասորոց».— Ձեռ. Ս. Յ. Թ. 1365, Թղ. 83-131:

2.— Վարզան Վրդ. Արեւելցիին օգնած է հաւանաբար, մինչ սա կը Թարգմանէր Յակոբ Սրճեցիի «Յաղագս հին խորհրդոց և օրինակաց Տեառն մերոյ, որ ի մարգարէսն եւ ի նահապետն գուշակեցաւ վերնադրած գրութիւնը».— Ձեռ. Ս. Յ. Թ. 1365, Թղ. 131-157:

Ն. ԵՊՍ. ԾՈՎԱԿԱՆ

